

PROSPECTS FOR FORMING NATIONAL CREATIVE IDEA

Badalbaeva Irodakhon Habibulaevna

ASU Social Sciences and Humanities (Fundamentals of Spirituality)

2nd Year Master's Degree in Teaching Methods

ANNOTATION

This article discusses the prospects for the formation of the national creative idea, the creativity of the national idea of the people's state, the religious and secular criteria of spiritual development of the individual in the development of society.

Keywords: national creative idea, national idea, perspective, creative idea.

Аннотация

мазкур мақолада миллий ижодий ғояни шакллантириш истиқболлари, халқпарвар давлат миллий ғоянинг бунёдкорлиги, жамият тараққиётида шахс руҳий камолотининг диний-дунёвий мезонлари ҳақида сўз юритилади.

Калит сўзлар: миллий ижодий ғоя, миллий ғоя, истиқбол, ижодий ғоя.

Аннотация

В данной статье рассматриваются перспективы формирования национальной творческой идеи, творчества национальной идеи народного государства, религиозные и светские критерии духовного развития личности в развитии общества.

Ключевые слова: национальная творческая идея, национальная идея, перспектива, творческая идея.

INTRODUCTION

Миллат тақдирига дахлдор бўлган ғоялар энг аввало, миллий замин билан боғлиқ бўлади. Унга таянмаган, ундан баҳра олмайдиган ёки ундан узилиб қоладиган ғоялар миллат манфаатларига ҳам хизмат қилаолмайди. Бу жараёнда икки муҳим қонуният амал қилади:

Биринчи қонуният миллатнинг мавжудлиги унинг ўзига хос хусусиятлар ва менталитетга ега эканлиги. Улар миллат тараққиёти ва истиқболи учун асосий манба ҳисобланади. Ўз негизлари асосида ривожланиш йўлидан бормайдиган миллат истиқболда, ўзлигини йўқотади. Уни ҳисобга олиш, амал қилишини миллатнинг ўз негизларига таяниб ривожланиш қонунияти – деб айтиш мумкин бўлади. Иккинчи қонуният ҳар қандай жараёнда бўлгани каби миллий ривожланишда ҳам ворислик қонуни амал қилади. Унинг мазмуни шундаки, барча жараёнлар ўз-ўзидан пайдо бўлмайди, балки улар шу йўналишда мавжуд бўлган олдингилари билан боғлиқ бўлади. Унинг негизида юзага келади, ундан кейинги тараққиёт учун хизмат қилиши мумкин булган элементларни қабул қилиш асосида, янгиси шакллана бошлайди. Бу жараён ворислик қонуни ҳисобланади. У миллатнинг ўз негизига асосланиб ривожланиши шарт бўлгани учунгина

емас, балки барча жараёнлар учун ҳам амал қилади. Бу ворисийлик қонуниятнинг характерли хусусияти ҳисобланади. Унинг миллий тараққиёт учун аҳамияти шундаки, у миллатнинг ўз негизлари асосида ривожланиши учун имкониятлар салмоғининг мустаҳкам бўлишига хизмат қилади. Миллий ғоя шаклланишида ана шу икки қонуниятнинг уйғунлиги асосий ҳисобланади. Албатта, миллий ғоя негизлари фақат миллатнинг тор доирадаги заминлари билан чекланмайди. Шунинг билан бир қаторда умумбашарият еришган илғор ютуқларга ҳам таянади. Шунинг учун ҳам Президент Ислон Қаримов мамлакатимиз ўз мустақиллигини қўлга киритгандан кейин уни янгилаш ва ривожлантиришнинг қуйидаги тўртта асосий негизини белгилаб берган еди. Булар:

- умуминсоний қадриятларга содиқлик;
- халқимизнинг маънавий меросини мустаҳкамлаш ва ривожлантириш;
- инсоннинг ўз имкониятларини еркин намоён қилиши;
- ватанпарварлик кабилардир.

Кўриниб турибдики, уларда миллий ғоя тамойиллари умуминсоний қадриятлар билан ўзаро уйғунлашиб кетган. Ана шу негизлар асосида миллий ғоямизнинг асосий тамойиллари шаклланади. Хўш тамойил нима? Тамойил бирор бир таълимот, дунёқараш ёки фаолиятнинг қатъи амал қиладиган қондаси ва меёрини англатувчи тушунча ҳисобланади.

Шу маънода ҳам миллий ғоянинг ўзига хос тамойиллари мавжуд бўлиб, улар асосида миллий ривожланишнинг долзарб вазифалари амалга оширилмоқда. Миллий ғоянинг асосий тамойилларини қуйидагилар ташкил қилади:

- миллий онг, миллий тафаккурнинг ва миллий ўзликни шакллантиришга йўналтирилганлиги;
- миллатни бирлаштиришга қаратилганлиги;
- миллат манфаатини ифодалаши;
- миллий урф-одатлар, анъаналар ва қадриятларнинг мустаҳкамланиши ва ривожланишига асос бўлиши;
- миллий ғурур, ифтихор ва маъсулиятнинг шаклланиши ва мустаҳкамланишига замин бўлиши;
- кўп миллатли мамлакатимиз аҳолисида ягона Ватан руҳиятининг шаклланишига асос бўлиши;
- миллий мерос, тарихий хотирани асраш, ўзлаштириш ва кейинги авлодга йетказишнинг маънавий-руҳий манбаси бўлиши;
- ёшларимизда Ватанпарварлик, миллатпарварлик, халқпарварлик ва умуминсонийлик маънавий, руҳий салоҳиятининг шакллантиришга қаратилганлиги;
- миллатимизнинг мустақил субъект сифатида мақомини акс еттириш;
- миллатимизнинг озодлиги, мустақиллиги ва тараққиётга маънавий-руҳий салоҳият бўлиш;
- миллатимизнинг ўзи билан ёнма-ён яшаётган миллат ва елатлар вакилларини ўз атрофига уюштириш, улар билан тинч-тотув яшаш, уларга хурмат, еҳтиром билан қараш, ёрдам кўрсатиш, ҳамкорликни мустаҳкамлаш ва улар асосида ягона ўзбекистон халқи туйғуларининг шаклланишига манба бўлиши;

-миллатимизнинг замонавий цивилизацияларига муносиб ҳисса қўшишига маънавий-руҳий, куч-қудрат ва илҳом бағишлаши;

-Ўзбекистон халқида миллий хавфсизлик ва миллий тараққиёт руҳиятини шакллантириш ва мустахкамлашнинг назарий асоси бўлиш;

-комил инсон ғоясини ўзида акс еттириш кабиларни ташкил қилади. Миллий ғоя миллий онг ва тафаккур маҳсули ҳисобланади. Уларнинг ривожланиши натижасида миллий ўзликни англаш юзага келади. Миллий тафаккур миллат ҳаёт тарзи, хусусиятлари ва фаолияти, унинг мақсадлари ва манфаатлари негизларининг миллий онгида намоён бўлишидир.

Демократик тараққиёт ва миллий ғоянинг ўзаро алоқадорлиги. Ўзбекистонда демократик жамият қуриш мақсадлари. Ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамияти тушунчаларининг миллий ғоя мақсадлари билан узвий алоқадорлиги. ХХИ аср бошларига келиб дунё мамлакатлари ўртасидаги ўзаро таъсир шу қадар кучайиб кетдики, бу жараёндан тўла ихоталаниб олган бирорта ҳам давлат йўқ, деб тўла ишонч билан айтиш мумкин. Ҳаттоки, халқаро ташкилотлардан узоқроқ туришга интилаётган, уларга аъзо бўлишни истаётган мамлакатлар ҳам бу жараёндан мутлақо четда емас. Глобаллашув шундай жараёнки, ундан четда тураман, деган мамлакатлар унинг таъсирига кўпроқ учраб қолиши мумкин. Бундай ғайри ихтиёрий таъсир еса кўпинча салбий оқибатларга олиб келмоқда.

Глобаллашувнинг турли мамлакатларга ўтказётган таъсири ҳам турлича. Бу ҳол дунё мамлакатларининг иқтисодий, ахборот, маънавий салоҳиятлари ва сиёсати қандай экани билан боғлиқ. Дунёда юз бераётган шиддатли жараёнларнинг ҳар бир мамлакатга ўтказётган салбий таъсирини камайтириш ва ижобий таъсирини кучайтириш учун шу ҳодисанинг моҳиятини чуқурроқ англаш, унинг хусусиятларини ўрганиш лозим. Бу ҳодисани чуқур ўрганмай туриб унга мослашиш, керак бўлганда, унинг йўналишини тегишли тарзда ўзгартириш мумкин емас. Глобаллашув яна шундай жараёнки, уни чуқур ўрганмаслик, ундан фойдаланиш стратегияси, тактикаси ва технологиясини ишлаб чиқмаслик мамлакат иқтисоди ва маданияти, маънавиятини тоғдан тушаётган шиддатли дарё оқимида бошқарувсиз қайиқни топшириб қойиш билан барабар бўлади. Мустақиллик даврида мамлакатимиз олимлари ўтказган ва ўтказётган тадқиқотларга кўз югуртириш бу соҳадаги ишлар ендигина бошланаётганидан гувоҳлик беради. Глобаллашувнинг миллий маънавиятга ҳам таъсир ўтказди. Ҳар қандай сиёсат, жумладан иқтисодий сиёсат ва маънавият соҳасидаги сиёсат ҳам илмий асосга ега бўлгандагина муваффақият келтиришини назарда туцак, бу масалада олимларимиз сиёсатчиларимизга йетарли кўмак беришларини еътироф етишга тўғри келади. Мамлакатимизнинг жаҳон майдонида олиб бораётган сиёсати кўпроқ самара ва муваффақият келтиришини истасак, глобаллашувнинг моҳияти, йўналишлари, хусусиятларини чуқурроқ тадқиқ ва таҳлил қилиш зарур. Айнан шу жараёнда чуқурроқ таҳлил етиш орқали сиёсатчиларнинг тўғри йўл танлаши ва қарорлар қабул қилиши учун имконият яратиш мумкин. Глобаллашув - турли мамлакатлар иқтисоди, маданияти, маънавияти, одамлари ўртасидаги ўзаро таъсир ва боғлиқликнинг кучайишидир.

Глобаллашувга берилган таърифлар жуда кўп. Лекин унинг хусусиятларини тўлароқ қамраб олгани бизнингча, француз тадқиқотчиси Б.Банди берган таъриф. Унда глобаллашув жараёнининг уч ўлчовли эканига урғу берилади:

- глобаллашув-муттасил давом етадиган тарихий жараён;
- глобаллашув-жаҳоннинг гомогенлашуви ва универсаллашуви жараёни;
- глобаллашув-миллий чегараларнинг «ювилиб кетиш» жараёни.

Б.Банди таърифида келтирилган глобаллашув ўлчовларининг ҳар учаласига нисбатан ҳам муайян еътирозлар билдириш мумкин. Лекин жаҳонда юз бераётган жараёнларни кузацак, уларнинг ҳар учови ҳам унда мавжуд эканини кўрамиз. Глобаллашувнинг мамлакатлар иқтисодий сиёсати ва маънавиятига ўтказиши мумкин бўлган ижобий ва салбий таъсири Ҳиндистоннинг машҳур давлат арбоби Маҳатма Гандининг қуйидаги сўзларида яхши ифодаланган: «Мен уйимнинг дарвоза ва ешикларини доим маҳкам беркитиб ўтира олмайман, чунки уйимга тоза ҳаво кириб туриши керак. Шу билан бирга очилган ешик ва деразаларимдан кираётган ҳаво довул бўлиб уйимни ағдар-тўнтар қилиб ташлаши, ўзимни еса йиқитиб юборишини ҳам истамайман». Шунинг учун ҳам миллий истиқлол ғоясини бугунги глобаллашув жараёнида уйимизни, ҳаётимизни тоза ҳаво билан таъминлаб, аини пайтда «довуллар»дан сақлаш омили еканлигини англаш муҳим.

—Фуқаролик жамияти тушунчаси, бу борадаги ғоявий-мафкуравий қарашлар ва муносабатлар моҳияти. Ўзбекистонда фуқаролик жамияти қурилишининг ғоявий-мафкуравий асослари. Миллий ғояда фуқаролик жамияти қуриш мақсадларининг акс етиши. Миллий онг ва миллий ўзликни англашнинг ривожланиши — фуқаролик жамиятини мустаҳкамлашнинг муҳим омили. Ўзбекистонда фуқаролик жамияти қурилишининг ўзига хос тамойиллари. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш Концепциясида белгиланган вазифалар, уларнинг ғоявий-мафкуравий мазмуни. Фуқаролик жамияти қурилишининг асосий босқичлари, йўналишлари ва ривожланиш истиқболлари. Миллий ғоя мақсадларининг мамлакатимизда демократик жамият қуриш мақсадлари билан муштараклиги, уни янада ривожлантириш истиқболлари.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЙОТЛАР

1. MILLIY GʻOYA TARIXI VA NAZARIYASI/ O.M.Gʻaybullayev/ © «Fan va texnologiya» nashriyoti, 2019.
2. <https://fayllar.org/milliy-goya-tarixi-va-nazariyasi.html?page=2>
3. <https://lex.uz/uz/docs/-5841063>
4. <https://www.urgfiltma.uz/uz/faoliyat/manaviy/milliygoya.html>